

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΚΛΗΡΟΥ ΣΤΟ ΠΟΛΙΟΡΚΗΜΕΝΟ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ

Ιατρός π. ΔΑΜΙΑΝΟΣ ΤΡΙΚΟΣ

ΙΕΡΑ ΠΟΛΙΣ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ 4.12.2021

Επίσκοπος Ρωγών Ιωσήφ

Η τελευταία Μετάληψη

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

1. Εισαγωγή
2. Ο Μητροπολίτης Ιγνάτιος Άρτης Υπέρτιμος Έξαρχος Ναυπάκτου και Αιτωλίας
3. Ο Μητροπολίτης Πορφύριος Άρτης Υπέρτιμος Έξαρχος Ναυπάκτου και Αιτωλίας
4. Ο Επίσκοπος Ιωσήφ Ρωγών «ο Επίσκοπος των Ελεύθερων Πολιορκημένων»
5. Κληρικοί στο πολιορκημένο Μεσολόγγι

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η Ελληνική Επανάσταση ή Επανάσταση του 1821 ήταν η ένοπλη εξέγερση την οποία διεξήγαγαν επαναστατημένοι Έλληνες εναντίον της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, με σκοπό την αποτίναξη της οθωμανικής κυριαρχίας και τη δημιουργία ανεξάρτητου κράτους.

Η αφύπνιση της εθνικής συνείδησης των Ελλήνων εντοπίζεται κατά την υστεροβυζαντινή περίοδο, περί τον 13ο έως 15ο αιώνα, αλλά οι απαρχές του ελληνικού εθνικού κινήματος που οδήγησε στην Επανάσταση εμφανίζονται πολλούς αιώνες αργότερα, στην ώριμη φάση του νεοελληνικού Διαφωτισμού, το δεύτερο μισό του 18ου αιώνα.

Την περίοδο αυτή, η διάδοση της παιδείας συνοδεύτηκε με τη διάδοση -αρχικά μεταξύ των Ελλήνων που ζούσαν στις παροικίες της Δυτικής Ευρώπης και είχαν φιλοδυτικό προσανατολισμό- της ιδέας της ύπαρξης ενός ελληνικού έθνους που συνδεόταν με την αρχαία Ελλάδα και δικαιούταν χωριστή πολιτική ύπαρξη. **Μία από τις οργανώσεις που δημιουργήθηκαν μέσα σε αυτό το ιδεολογικό και πολιτικό κλίμα ήταν η Φιλική Εταιρεία, μια μυστική οργάνωση που ιδρύθηκε το 1814 στην Οδησό από τρεις Έλληνες εμπόρους με σκοπό την προετοιμασία μιας ελληνικής επανάστασης.** Οι Φιλικοί είχαν αρχικά περιορισμένη επιτυχία, οικειοποιούμενοι, όμως, μια παράδοση ορθόδοξωνπροφητειών για την ανασύσταση της ανατολικής Ρωμαϊκής αυτοκρατορίαςκαι αφήνοντας να εννοηθεί ότι είχαν τη στήριξη της τσαρικήςΡωσίας, κατάφεραν εν μέσω μιας κρίσης της εμπορικής ναυτιλίας, από το 1815 και εξής, να προσεταιριστούν τα παραδοσιακά ελληνορθόδοξα στρώματα.

Τον Φεβρουάριο του 1821 ο αρχηγός της Εταιρείας, Αλέξανδρος Υψηλάντης, εισέβαλε στη Μολδοβλαχία, ενώ τον επόμενο μήνα οι Φιλικοί δημιούργησαν επαναστατικές εστίες από τη Μακεδονία ως την Κρήτη. Οι επαναστάτες αφορίστηκαν από τη σύνοδο του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, αλλά οι οθωμανικές αρχές προχώρησαν σε σφαγές αμάχων και εκτελέσεις προυχόντων, συμπεριλαμβανομένου του ΠατριάρχηΓρηγορίου Ε'. Η εκστρατεία του Υψηλάντη απέτυχε και σε σύντομο χρονικό διάστημα τα οθωμανικά στρατεύματα έσβησαν τις περισσότερες από τις επαναστατικές εστίες της ηπειρωτικής Ελλάδας, όμως οι επαναστάτες κατάφεραν να υπερισχύσουν στην Πελοπόννησο, τη Στερεά Ελλάδα και σε πολλά νησιά του Αιγαίου.

Τα επόμενα δύο χρόνια οι Έλληνες εκμεταλλευόμενοι την αδυναμία των Οθωμανών να επικεντρωθούν στην επανάσταση λόγω των πολλαπλών ανοιχτών μετώπων που είχαν (με το κυριότερο μέρος του στρατού να πολεμάει τους Πέρσεςστα βάθη της Μικράς Ασίας) νίκησαν τις στρατιές που έστειλε εναντίον τους ο Σουλτάνος Μαχμούτ Β', οργανώθηκαν πολιτικά και συνέστησαν προσωρινή κεντρική διοίκηση, η οποία επέβαλε την εξουσία της στους επαναστατημένους μετά από δύο εμφυλίους πολέμους. Οι οθωμανικές δυνάμεις με τη συνδρομή του Ιμπραήμ πασά της Αιγύπτουκατάφεραν να περιορίσουν σημαντικά την επανάσταση, αλλά η πτώση του Μεσολογγίου, το 1826, σε συνδυασμό με το κίνημα του Φιλελληνισμού, συνέβαλαν στη μεταβολή της διπλωματικής στάσης των ευρωπαϊκών Μεγάλων Δυνάμεων, που

είχαν αντιμετωπίσει με δυσαρέσκεια το ξέσπασμα της επανάστασης. Η διπλωματική ανάμιξη της Αγγλίας, της Γαλλίας και της Ρωσίας και η ένοπλη παρέμβασή τους με τη ναυμαχία του Ναυαρίνου, τη γαλλική εκστρατεία του Μοριά και το ρωσοτουρκικό πόλεμο συνέβαλαν στην επιτυχή έκβαση του αγώνα των Ελλήνων, αναγκάζοντας την Πύλη να αποσύρει τις δυνάμεις της αρχικά από την Πελοπόννησο και έπειτα από τη Στερεά Ελλάδα.

Το 1827 επιλέχτηκε ως πρώτος Κυβερνήτης της Ελληνικής Πολιτείας ο Ιωάννης Καποδίστριας, που ως τη δολοφονία του το 1831 ασχολήθηκε με την αναδιοργάνωση στο εσωτερικό και την προώθηση των ελληνικών θέσεων στο εξωτερικό. Από το 1827 και εξής συνομολογήθηκε μια σειρά συνθηκών και τελικά η ελληνική ανεξαρτησία αναγνωρίστηκε το 1830 με το Πρωτόκολλο του Λονδίνου. Τα σύνορα του νέου κράτους οριστικοποιήθηκαν το 1832 στη γραμμή Αμβρακικού-Παγασητικού και αναγνωρίστηκαν τον ίδιο χρόνο με τη συνθήκη της Κωνσταντινούπολης. Μετά από χίλιες μάχες και μεγάλες ανθρώπινες απώλειες, το κράτος που προέκυψε ήταν περιορισμένο εδαφικά δίχως να περιλαμβάνει όλα τα εδάφη που κατοικούνταν από ελληνικούς πληθυσμούς. Ως πολίτευμα καθορίστηκε η μοναρχία, και μετά την άρνηση του Σάξονα πρίγκιπα του Οίκου της Σαξονίας-Κόμπουργκ Λεοπόλδου, βασιλιάς διορίστηκε ο Βαυαρός πρίγκιπας Όθωνας, που έφτασε στην Ελλάδα το 1833. Το σύνθημα της επανάστασης, «**Ελευθερία ή θάνατος**», έγινε το εθνικό σύνθημα της Ελλάδας και από το 1838 η 25η Μαρτίου, επέτειος εορτασμού της έναρξης της επανάστασης, καθιερώθηκε ως ημέρα εθνικής εορτής και αργίας.

Έτσι λοιπόν, καθώς συμπληρώνονται 200 χρόνια από την Ελληνική Επανάσταση του 1821, θέλοντας να συμβάλλω, ως μέλος του Δ.Σ. της Ε.Ε.Ι.Λ., στις εκδηλώσεις που θα συνοδεύουν το γεγονός αυτό έγραψα το παρόν πόνημα στο οποίο συμπεριέλαβα ιατρούς-λόγιους που έδρασαν στην περίοδο εκείνη.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ 1821

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το σωτήριο έτος 2021, συμπληρώνονται 200 χρόνια από το ξέσπασμα της Επανάστασης του 1821 και την κατάκτηση της Εθνικής μας παλιγγενεσίας. Η σπουδαιότητα αυτής της πολυσήμαντης επετείου για το παρόν και το μέλλον μας, μελετώντας εμβριθώς τα διδάγματα που εξάγονται από τον θυσιαστικό αγώνα των ενδόξων προγόνων μας. **Από την έως τώρα γόνιμη και καρποφόρο επιστημονική διεργασία, αποδείχθηκε ότι η Ελληνική Επανάσταση του 1821 υπήρξε ο πιο καθοριστικός παράγοντας για την οργάνωση του νέου Ελληνισμού, σε εθνικό, πολιτικό και πολιτιστικό επίπεδο.** Όμως, όπως συμβαίνει με τα πραγματικά μεγάλα γεγονότα, ήταν απαραίτητη και η οικουμενική της διάσταση. Δεν είναι τυχαίο ότι, παρά τις προειδοποιήσεις των Ελλήνων οπαδών του Διαφωτισμού, ότι το έθνος δεν ήταν έτοιμο να επαναστατήσει, λόγω απουσίας πνευματικής και κοινωνικής ανάπτυξης, η Επανάσταση έγινε και, παρά τα μεγάλα προβλήματά της, πέτυχε την παλιγγενεσία, συγκινώντας ένα μεγάλο μέρος των Ευρωπαίων διανοητών και καλλιτεχνών, ενώ παράλληλα, τροφοδότησε εκ νέου τα διεθνή κινήματα για εθνική ανεξαρτησία και αποτίναξη κάθε μορφής δουλείας. Την ίδια στιγμή, η Επανάσταση συγκίνησε και συσπείρωσε διαφορετικές και αποκλίνουσες ομάδες και κοινωνικές τάξεις Ελλήνων, όπως εμπόρους, αρματολούς και κλέφτες, διανοούμενους, δασκάλους, φωτεινά πρόσωπα της Εκκλησίας, που αποτελούσε, στο πλαίσιο του Οθωμανικού Κράτους, την νομικά υπόλογη, αλλά και πολιτιστικά και εθνικά αδιαμφισβήτητη ηγεσία του σκλαβωμένου έθνους. Η διαπίστωση αυτή συνιστά ένα πειστικότατο τεκμήριο για την σημασία της μνήμης του γεγονότος αυτού στη χάραξη του μέλλοντος, όχι μόνο για την Ελληνική κοινωνία σήμερα, αλλά και του σύγχρονου ανθρώπου ευρύτερα. Ο λόγος που έκανε τα μέλη του Σώματος του Χριστού να συστρατευτούν σε μια ένοπλη εξέγερση, είναι η διάσωση του υπέρτερου αγαθού της βασικής συνθήκης αλήθειας του ανθρωπίνου προσώπου, όπως αυτό κατανοήθηκε εξίσου στον Ευαγγελικό λόγο και συμπυκνώθηκε στο πρόσταγμα της Ελευθερίας, όχι απλώς ως εθνικής οριοθέτησης απέναντι στον άλλο, ούτε ως ατομικής δυνατότητας απεριόριστων επιλογών, αλλ' ως πάλης απέναντι σε κάθε συνθήκη θανάτου. Η έννοια της Δικαιοσύνης, ως τμήμα της ελευθερίας από τις άδικες δομές του θανάτου, η έννοια της Ελευθερίας να «**συλλογάζαι ελεύθερα**» και άρα καλά, η Ειρήνη, μέσα από την αλήθεια στις σχέσεις των ανθρώπων και άλλα πολλά όμοιά τους, είναι αυτά

που συμποσούνται στην έννοια της Ελευθερίας και δικαιώνουν το ανεπανάληπτο δίλημμα, που οδηγεί σε κάθε είδους θυσία: **Ελευθερία ή Θάνατος!** Καθώς η Ορθόδοξη Εκκλησία επιδιώκει να διακονεί διαρκώς με τον λόγο της αυτή τη διαρκή και ματωμένη διεκδίκηση της Ελευθερίας στην πράξη, επιδιώκει με την επέτειο των 200 χρόνων της Επανάστασης να ξαναστρέψει τον στοχασμό στα γεγονότα της σπουδαίας και κρίσιμης εκείνης ιστορικής περιόδου, υπό το πρίσμα αυτής της έννοιας της Ελευθερίας και της σημασίας της σ' ένα ευρύτερο περιβάλλον, διαμορφωμένο από τις σύγχρονες συνθήκες και από τις συνέπειες της μεγάλης πνευματικής και οικονομικής κρίσης, που πλήττει τα τελευταία χρόνια την Ελληνική κοινωνία, αλλά και την αντίστοιχη κρίση στις σχέσεις των Κρατών, στο εσωτερικό των κοινωνιών και στην κατάσταση όλου του πλανήτη. Επιδιώκει, όμως, παράλληλα, να ανταπαντήσει στην συστηματική, οργανωμένη και καλοσχεδιασμένη προσπάθεια αποδόμησης της ιστορικής αλήθειας, που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια, κυρίως ως προς την συμβολή της Εκκλησίας στην υπόθεση του Αγώνα της Ελευθερίας. Και αυτό το πράττει όχι με απολογητική διάθεση, αλλά προς τον σκοπό της ιστορικής αποκατάστασης, στηριζόμενη στις αυθεντικές ιστορικές πηγές, που δεν υπακούουν σε άνωθεν κελεύσματα και σκοτεινές σκοπιμότητες, αλλά παρακολουθούν τα γεγονότα και ακούν την διαχρονική φωνή των Αγωνιστών.

1. Την ανάδειξη των γεγονότων της Επανάστασης, των ιδεών που τη στήριξαν, των συνθηκών που ευνόησαν την οργάνωση και το ξέσπασμά της.
2. Τα μηνύματα που η Επανάσταση μπορεί να δώσει στους σημερινούς Έλληνες, ιδιαίτερα στους νέους, που δοκιμάζονται από τις αντίξοες συνθήκες της ποικιλόμορφης κρίσης.
3. Την ανάδειξη των ιστορικών γεγονότων και της ευρύτερης ιστορικής συγκυρίας, στοιχείων δηλ. που είναι σχετικά άγνωστα στους σημερινούς Έλληνες, είτε λόγω ελλιπούς ενημέρωσης, είτε λόγω μειωμένου ενδιαφέροντος (π.χ. διαλέξεις, ημερίδες, συνέδρια, παρουσιάσεις των τόμων με τα πρακτικά των Επιστημονικών μας Συνεδρίων κ.ά.)
4. Την ανάδειξη των ιδεών και των συλλογικών κατακτήσεων που η Επανάσταση έφερε στο προσκήνιο (π.χ. συλλογικοί δημοκρατικοί θεσμοί, με τη μορφή της Εθνοσυνέλευσης).
5. Μορφές και πρόσωπα του Αγώνα ή της ευρύτερης ιστορικής συγκυρίας, που έδρασαν πριν και αμέσως μετά, σε συνάρτηση με την Επανάσταση και που μπορούν να προβληθούν ως πρότυπα για τους Νεοέλληνες (π.χ. Ρήγας Φεραίος, Ιωάννης Καποδίστριας, Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός, Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, Γιάννης Μακρυγιάννης κ.ά.).
6. Την προσφορά της Εκκλησίας και του Κλήρου στον Αγώνα, τόσο πριν, όσο και κατά τη διάρκεια της Επανάστασης (π.χ. διατήρηση της ταυτότητας του Γένους, Παιδεία, Κληρικοί αγωνιστές, Νεομάρτυρες, οικονομική συνεισφορά Μονών και πνευματική στήριξη του Αγώνα).
7. Διαχρονικά μηνύματα της Επανάστασης, που μπορούν να προβληθούν σήμερα, ανταποκρίνονται στις σημερινές ανάγκες και δημιουργούν προοπτική για ένα καλύτερο μέλλον (π.χ. αγάπη για την πατρίδα, αγωνιστικότητα, εμμονή στη συλλογική, εθνική, θρησκευτική και πολιτιστική μας ταυτότητα, διεκδίκηση των δικαίων μας με αποφασιστικότητα κ.ά.).

Όλα τα παραπάνω πρέπει ν' αναδειχθούν το 2021, για να τιμηθεί η μνήμη των ανθρώπων που αγωνίστηκαν για την ελευθερία μας. Η Ορθόδοξη Πίστη, ο υγιής πατριωτισμός, η επίγνωση της διαχρονικής συνέχειας του Γένους. Φυσικά, όλα αυτά θα γίνουν με σεβασμό προς τις ανάγκες του παρόντος και με προοπτική μέλλοντος. Το 1821 δεν θα το κλείσουμε στο Μουσείο, ούτε όμως θα το χρησιμοποιήσουμε για να δικαιώσουμε μονομερείς ερμηνείες, οι οποίες ουδεμία σχέση έχουν με αυτά που πρέσβευαν οι ίδιοι οι πρωταγωνιστές. Ιδιαίτερος, όταν απευθυνόμαστε σε νέους, καλόν είναι να τονίζεται η ελπίδα, η οποία κρατήθηκε ζωντανή στα δύσκολα χρόνια της δουλείας χάρις σε ένα συγκεκριμένο Όραμα: **Την Μεγάλη Ιδέα!** Ας αναζητήσουμε σήμερα μια Νέα Μεγάλη Ιδέα, η οποία δεν θα έχει περιεχόμενο εδαφικό, ούτε όμως, ανεδαφικό! Αν οι εκδηλώσεις μας ακολουθήσουν αυτό το σκεπτικό, πιστεύω ότι δεν θα μείνουν στην απλή επετειακή τους διάσταση, αλλά θα προσφέρουν χρήσιμα στοιχεία και διδάγματα στην παρούσα συγκυρία της κοινωνίας μας, κάνοντας τον εορτασμό των 200 χρόνων της Επανάστασης του 1821 ουσιαστικά γόνιμο για το μέλλον.

**Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΙΓΝΑΤΙΟΣ ΑΡΤΗΣ ΥΠΕΡΤΙΜΟΣ ΕΞΑΡΧΟΣ
ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ ΚΑΙ ΑΙΤΩΛΙΑΣ**

Το Μεσολόγγι αγωνίζεται για του Χριστού την πίστη την Αγία και της Πατρίδος την Ελευθερία. Η Εκκλησία στο Μεσολόγγι πρωταγωνιστεί στον αγώνα αυτόν, οι κληρικοί της είναι λειτουργοί του Υψίστου και μαχητές της πατρίδας, στην πρώτη γραμμή, στο πλευρό των αγωνιζόμενων συμπολιτών τους, σε όλες της εκδηλώσεις της ζωής τους.

Ένας από αυτούς είναι και ο Ιγνάτιος, Μητροπολίτης Άρτης και Υπέρτιμος Έξαρχος Ναυπάκτου και Αιτωλίας.

Γεννήθηκε το 1765, φοίτησε στην Μεγάλη του Γένους Σχολή και μόλις 28 ετών χειροτονήθηκε Επίσκοπος.

Ασχολήθηκε με ιδιαίτερο ζήλο στο έργο της εξάπλωσης της Ελληνικής Παιδείας. Το 1810 ίδρυσε την Φιλολογική Εταιρεία και εξέδωσε το περιοδικό *Ερμής ο Λόγιος*.

Για να βοηθήσει το Έθνος έθεσε στην υπηρεσία του αγώνα τις ιδιαίτερες αρετές του. Την έμφυτη ικανότητά του, την ευφυΐα του, την φιλοπατρία του, την πολιτική του εμπειρία, την γνωριμία του με τον Καποδίστρια και την επιρροή του με ισχυρούς ρώσους και ευρωπαϊούς πολιτικούς.

Συχνή είναι η αλληλογραφία του με τους Αλέξανδρο Μαυροκορδάτο, Παλαιών Πατρών Γερμανό και Οδυσσέα Ανδρούτσο όπου τους συμβουλεύει και τους ενημερώνει για την πολιτική των Μεγάλων Δυνάμεων απέναντι στον αγώνα τους.

Η παρουσία του Ιγνατίου γίνεται έντονα αισθητή την περίοδο του Αλή Πασά. Καταδιώχτηκε και κατέφυγε στην Κέρκυρα και στη συνέχεια στην Πίζα απ' όπου με κάθε τρόπο ενίσχυσε την προπαρασκευή του Αγώνα.

Στα τέλη του 1822, έστειλε στο Μεσολόγγι, με δικά του έξοδα, 24 κανόνια και 15.000 λίβρες σφαιρών κανονιών.

Έδρασε στο έξωτερικό ως πνευματικός ηγέτης των απανταχού Ελλήνων.

Εκοιμήθη 31 Αυγούστου 1828 και ετάφη στην ελληνική εκκλησία του Λιβόρνου.

**Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΠΟΡΦΥΡΙΟΣ ΑΡΤΗΣ ΥΠΕΡΤΙΜΟΣ ΕΞΑΡΧΟΣ
ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ ΚΑΙ ΑΙΤΩΛΙΑΣ**

Ο Μητροπολίτης Πορφύριος διαδέχτηκε το 1807 τον Μητροπολίτη Άρτης και Ναυπάκτου Ιγνάτιο.

Στις 24 Δεκεμβρίου 1822 συμμετείχε στη σύσκεψη που έγινε στο σπίτι του δημογέροντα Χρήστου Καψάλη μαζί με τον βοηθό του Επίσκοπο Ιωσήφ Ρωγών, τους αρχηγούς της Φρουράς και του προκρίτους, για τον τρόπο αντιμετώπισης της σχεδιαζόμενης επίθεσης των Τούρκων, την ημέρα των Χριστουγέννων, μετά από πληροφορία του σχεδίου τους από τον Γιάννη Γούναρη, κυνηγό του Ομέρ Βρυώνη. Στις 24 Δεκεμβρίου του 1823 μαζί με τον επίσκοπο Ρωγών αποδίδει το Σπαθί και το Δίπλωμα στον Λόρδο Βύρωνα.

Στη Β΄ Πολιορκία και στην Έξοδο βρισκόταν στο Ναύπλιο ως μέλος της Γ΄ Εθνοσυνέλευσης.

Στο Μεσολόγγι επέστρεψε μετά την απελευθέρωσή του, τον Ιούλιο του 1829.

**Ο ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΙΩΣΗΦ ΡΩΓΩΝ «Ο ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΤΩΝ ΕΛΕΥΘΕΡΩΝ
ΠΟΛΙΟΡΚΗΜΕΝΩΝ**

Ο Ιωσήφ, το 1820, χειροτονείται Επίσκοπος Ρωγών και Κοζύλης. Μυείται στη Φιλική Εταιρεία και για τη δράση του συνελήφθη, οδηγήθηκε στα Γιάννενα και φυλακίστηκε.

Όταν αφέθηκε ελεύθερος, πήγε στο Μεσολόγγι απ' όπου βρισκόταν σε στενή συνεργασία με πολιτικούς και πολεμικούς αρχηγούς καθώς και άρχοντες και προκρίτους. Συνεδριάζει μαζί τους και προσπαθεί να παραπλανήσει τον εχθρό.

Σε όλες τις περιπτώσεις παρηγορεί τους πενθούντες και είναι ο πρώτος που απευθύνεται προς τους νέους προκειμένου να τους μυήσει στην μεγαλοψυχία των αγωνιστών.

Εκφώνησε λιτό και συγκινητικό επικήδειο στη σωρό του Μάρκου Μπότσαρη.

Στις 31 Δεκεμβρίου του 1825 αντίκρυσε, μαζί με τους αγωνιστές, στα χαρακώματα την πρώτη αιγυπτιακή φάλαγγα κατά των Ελλήνων στο Μεσολόγγι όπου εμψυχώνει τους αγωνιστές και τους προτρέπει με ευχές για την Ελευθερία.

Λίγο πριν την Έξοδο του Μεσολογγίου αντιτίθεται στην απόφαση να ποτίσουν τα γυναικόπαιδα με αφιόνι προκειμένου να μην πέσουν στα χέρια των Τούρκων. Αντ' αυτού προτείνει τον εαυτό του να ανταλλαγεί με τον έγκλειστο λαό του Μεσολογγίου.

Ήταν αυτός που συνέταξε το κείμενο της απόφασης της Εξόδου.

Στις 12 Απριλίου του 1826, Μεγάλη Δευτέρα, ανατινάζεται στον Ανεμόμυλο ο ίδιος, μαζί με πλήθος λαού, όπου αφήνει ένδοξα την πνοή του.

Γίνεται πηγή έμπνευσης για να γραφούν ποιήματα όπως αυτά του Κωστή Παλαμά και του Βίκτωρος Ουγκό.

Θα ήταν παράληψη να μην αναφερθούμε και στον κατώτερο κλήρο που έδωσε την ψυχή του για την ελευθερία της Πατρίδας. Πάντα, όμως, με την προτροπή του Ρωγών Ιωσήφ.

Τέτοιες μορφές είναι:

Γεράσιμος Ζαλογγίτης - Αρχιμανδρίτης και πρωτοσύγκελος του Μητροπολίτη Πορφυρίου. Πρωτοστάτησε στην ανέγερση του Ναού της Αγ. Παρασκευής στο Ζάλογγο, γι αυτό και ονομάστηκε Ζαλογγίτης. Διασώθηκε στην Έξοδο του Μεσολογγίου. Μετά την απελευθέρωση της πόλης υποστήριξε τις προσπάθειες ανέγερσης του Ναού της Αγίας Παρασκευής.

Παντολέον Βάλβης - Ιερέας. Ξεχωριστή μορφή, αφού πήρε μέρος σε όλες τις πολιορκίες με όλους τους συγγενείς και φίλους. Αγωνιζόταν στην πρώτη γραμμή και ευλογούσε τον αγώνα των συμπολεμιστών του. Μετά την έξοδο του Μεσολογγίου συλλαμβάνεται από τους Τούρκους και αφού τον ακρωτηρίασαν τον σούβλισαν.

Ιωάννης Βάλβης – Ιερέας. Πατέρας του μετέπειτα πρωθυπουργού της Ελλάδας Ζηνωβίου Βάλβη. Συνεργάτης του Ιωσήφ Ρωγών. Αγωνίστηκε στο πλευρό των μαχητών, κάηκε στην ανατίναξη του Ανεμόμυλου από τον επίσκοπο Ιωσήφ Ρωγών.

Ιωαννίκιος - Ηγούμενος Μονής Αγ. Συμεών. Διασώθηκε κατά την Έξοδο.

Χαράλαμπος Καβάγιας - Ιερέας. Γεννήθηκε γύρω στα 1765 και πέθανε τρία χρόνια μετά την Έξοδο του Μεσολογγίου το 1829. Ιερουργούσε στον Ναό της Αγ. Παρασκευής στο Μεσολόγγι. Επειδή ήταν ηλικιωμένος και αδύναμος κατά την Έξοδο μεταφέρθηκε στους ώμους της κόρης του Παρασκευής, διασώθηκαν αμφότεροι.

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ο Σ

Ο απελευθερωτικός αγώνας του 1821 διεξήχθη κάτω από αντίξοες συνθήκες και με συνεχή αναδιάταξη δεδομένων, τα οποία συνδυαστικά με τον ιδιόμορφο χαρακτήρα των Ελλήνων απειλούσαν συνεχώς την ευόδωση της πορείας του. Εξ ανάγκης οι προτεραιότητες αφορούσαν στην κάλυψη των στρατιωτικών και δημοσιονομικών αναγκών και ελάχιστα στην αντιμετώπιση θεμάτων δημόσιας υγείας, υγειονομικής περίθαλψης και ιατροκοινωνικής πρόνοιας.

Η Υπηρεσία Επιμελητείας η οποία συγκροτήθηκε αμέσως μετά την έναρξη της επανάστασης, ώστε να διασφαλιστεί ο εφοδιασμός σε όπλα, πολεμοφόδια και τρόφιμα, καθώς και η τακτικότητα της μισθοδοσίας των ενόπλων, ελάχιστα ασχολήθηκε με την προμήθεια σε υγειονομικό υλικό και φάρμακα. Όταν, μάλιστα, κατά την πορεία του αγώνα οι εισροές πόρων ελαχιστοποιήθηκαν, τότε κατέστη ελλιπέστατη έως ανύπαρκτη η διοικητική μέριμνα στα πεδία της σίτισης και της υγειονομικής περίθαλψης.

Τα προαναφερθέντα δικαιολογούν τις ανεπαρκείς υποδομές νοσηλευτικής φροντίδας, τον περιορισμένο αριθμό του υγειονομικού προσωπικού και τις σοβαρές ελλείψεις σε φαρμακοεπιδεσμικό υλικό, αναδεικνύοντας παράλληλα τη δύναμη ψυχής των ιατρών εκείνων που προσέφεραν τις υπηρεσίες τους στον αγώνα. Κυρίως, όμως, αναδεικνύουν την πίστη του σκλαβωμένου γένους για το όραμα της ελευθερίας, το οποίο με τις στερήσεις, τους αγώνες και το αίμα έγινε πράξη, επιβεβαιώνοντας τους στίχους:

*«...Η μεγαλοσύνη στα Έθνη δεν μετρίεται με το στρέμμα, με της καρδιάς
το πύρωμα μετρίεται και το αίμα»*

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. ΔΡ ΣΠΥΡΙΔΩΝ Γ. Κ. ΧΑΝΤΖΗΣΑΛΑΤΑΣ. **Ιατροί λόγιοι κατα την επανάσταση του 1821**, εκδόσεις Τάδε Εφη, ΑΘΗΝΑ 2021.
2. 2.ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ.ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, **Ιστορικά μελετήματα**, έκδοση Λαογραφικού Συλλόγου, Μεσολόγγι 2007.